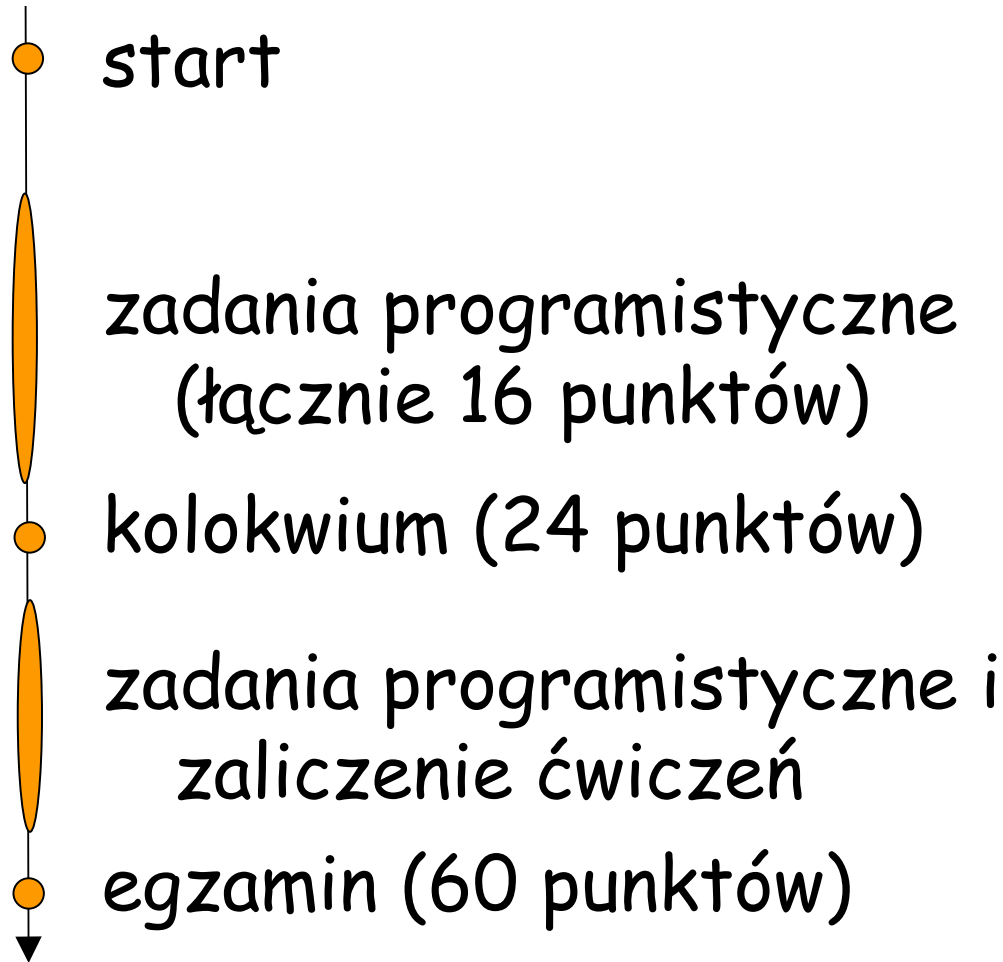

Plan całości wykładu

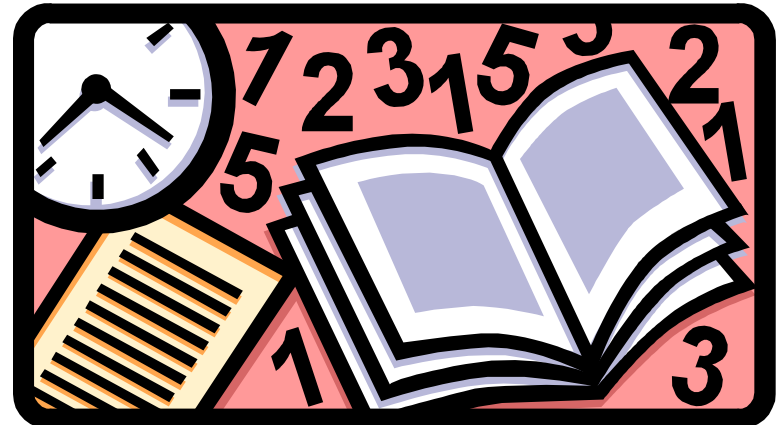
- Wprowadzenie (2 wykłady)
- Warstwa aplikacji (2 wykłady)
- Warstwa transportu (2-3 wykłady)
- Warstwa sieci (2-3 wykłady)
- Warstwa łącza i sieci lokalne (3 wykłady)
- Podstawy ochrony informacji (2-3 wykłady)

Plan czasowy wykładu i ćwiczeń

Zadanie dodatkowe!

- ❑ Do zarobienia 5 punktów:
wygrywa najlepsza odpowiedź w terminie
- ❑ Termin: do końca doby, w którym zostało ogłoszone (24h)
- ❑ Zadanie:
 - do jakich sieci zagranicznych jest podłączony Internet w Polsce?
 - znaleźć jak najwięcej sieci. Dla każdej z nich, pokazać ścieżkę (wynik traceroute) oraz napisać, jaka organizacja zarządza systemem autonomicznym.
 - do jakiej sieci zagranicznej Internet w Polsce został podłączony po raz pierwszy w historii?

Literatura do warstwy transportu

Rozdział 3, *Computer Networking: A Top-Down Approach Featuring the Internet*, wydanie 2 lub 3, J. Kurose, K. Ross, Addison-Wesley, 2004

Rozdziały 3.5, 6.2, 8.3, *Sieci komputerowe - podejście systemowe*, L. Peterson, B. Davie, Wyd. Nakom, Poznań, 2000

Rozdziały 17, 18, 20, 21, *Biblia TCP/IP, tom 1*, R. Stevens, Wyd. RM, Warszawa, 1998

Warstwa transportu

Cele:

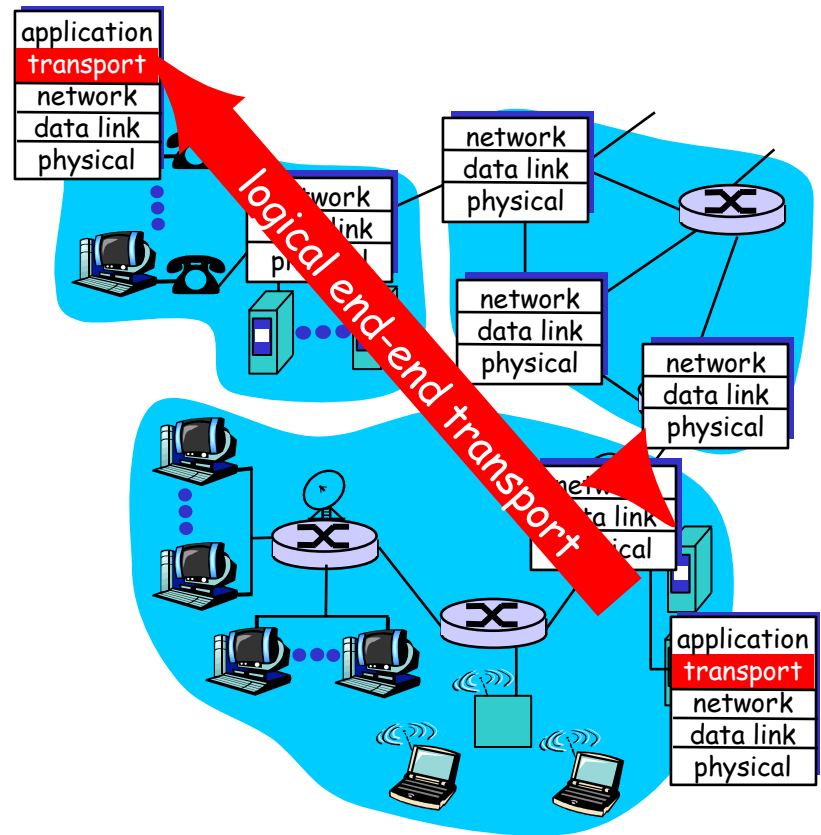
- zrozumienie podstawowych mechanizmów transportowych:
 - multipleksacja/demultipleksacja
 - niezawodna komunikacja
 - kontrola przepływu
 - kontrola przeciążenia
- poznanie mechanizmów transportowych Internetu
 - UDP: transport bezpołączeniowy
 - TCP: transport połączeniowy
 - kontrola przeciążenia TCP

Mapa wykładu

- Usługi warstwy transportu
- Multipleksacja i demultipleksacja
- Transport bezpołączeniowy: UDP
- Zasady niezawodnej komunikacji danych
- Transport połączeniowy: TCP
 - struktura segmentu
 - niezawodna komunikacja
 - kontrola przepływu
 - zarządzanie połączeniem
- Mechanizmy kontroli przeciążenia
- Kontrola przeciążenia w TCP

Usługi i protokoły warstwy transportu

- ❑ *logiczna komunikacja* pomiędzy procesami aplikacji działającymi na różnych hostach
- ❑ protokoły transportowe działają na systemach końcowych
 - nadawca: dzieli komunikat aplikacji na *segmenty*, przekazuje segmenty do warstwy sieci
 - odbiorca: łączy segmenty w komunikat, który przekazuje do warstwy aplikacji
- ❑ więcej niż jeden protokół transportowy
 - Internet: TCP oraz UDP

Warstwy transportu i sieci

- ❑ *warstwa sieci*: logiczna komunikacja pomiędzy hostami
- ❑ *warstwa transportu*: logiczna komunikacja pomiędzy procesami
 - korzysta z oraz uzupełnia usługi warstwy sieci

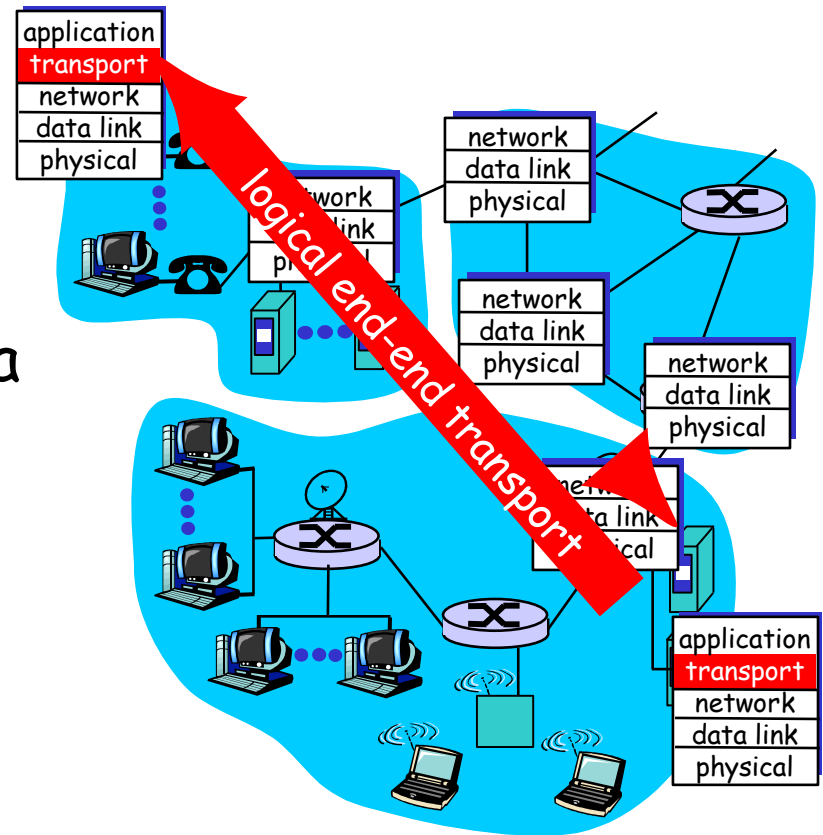
Analogia:

*pracownicy firmy
zamawiają pizzę*

- ❑ procesy = pracownicy
- ❑ komunikaty = pizze
- ❑ hosty = firma i pizzeria
- ❑ protokół transportowy = zamawiający pracownik
- ❑ protokół sieci = doręczyciel pizzy

Protokoły transportowe Internetu

- niezawodna, uporządkowana komunikacja (TCP)
 - kontrola przeciążenia
 - kontrola przepływu
 - tworzenie połączenia
- zawodna, nieuporządkowana komunikacja (UDP)
 - proste rozszerzenie usługi "best-effort" IP
- niedostępne usługi:
 - gwarancje maksymalnego opóźnienia
 - gwarancje minimalnej przepustowości

Mapa wykładu

- Usługi warstwy transportu
- **Multipleksacja i demultipleksacja**
- Transport bezpołączeniowy: UDP
- Zasady niezawodnej komunikacji danych
- Transport połączeniowy: TCP
 - struktura segmentu
 - niezawodna komunikacja
 - kontrola przepływu
 - zarządzanie połączeniem
- Mechanizmy kontroli przeciążenia
- Kontrola przeciążenia w TCP

Multipleksacja/demultipleksacja

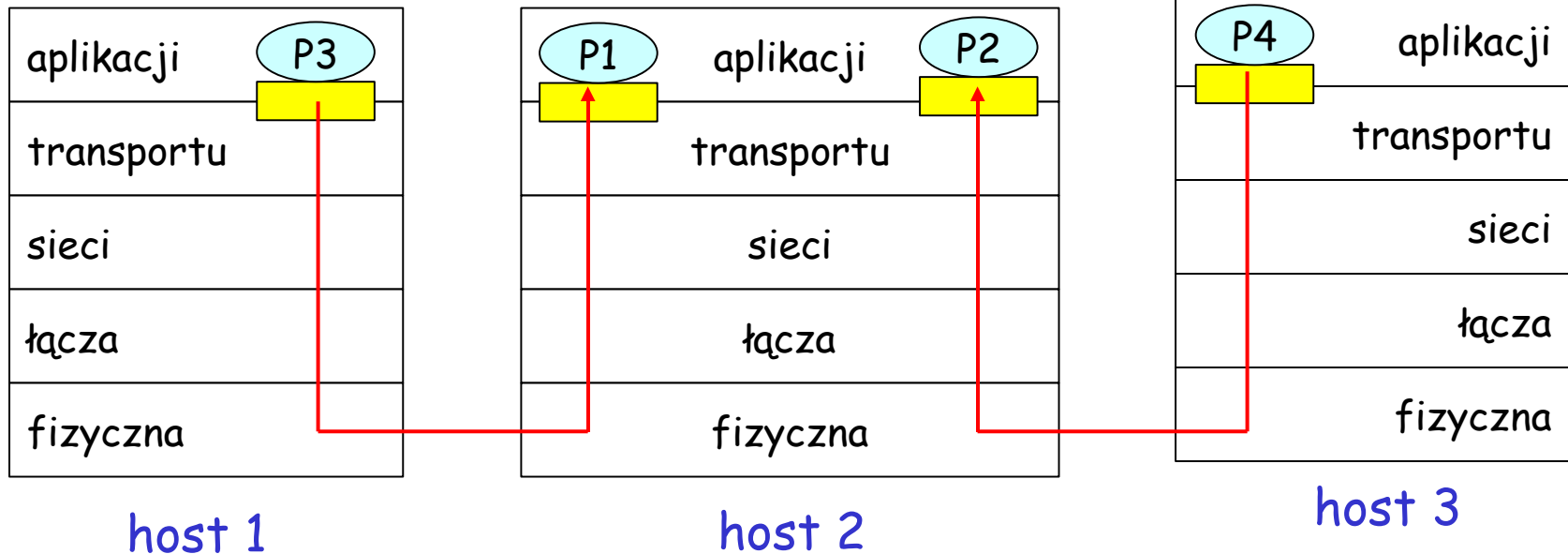
Demultipleksacja u odbiorcy

przekazywanie otrzymanych segmentów do właściwych gniazd

Multipleksacja u nadawcy

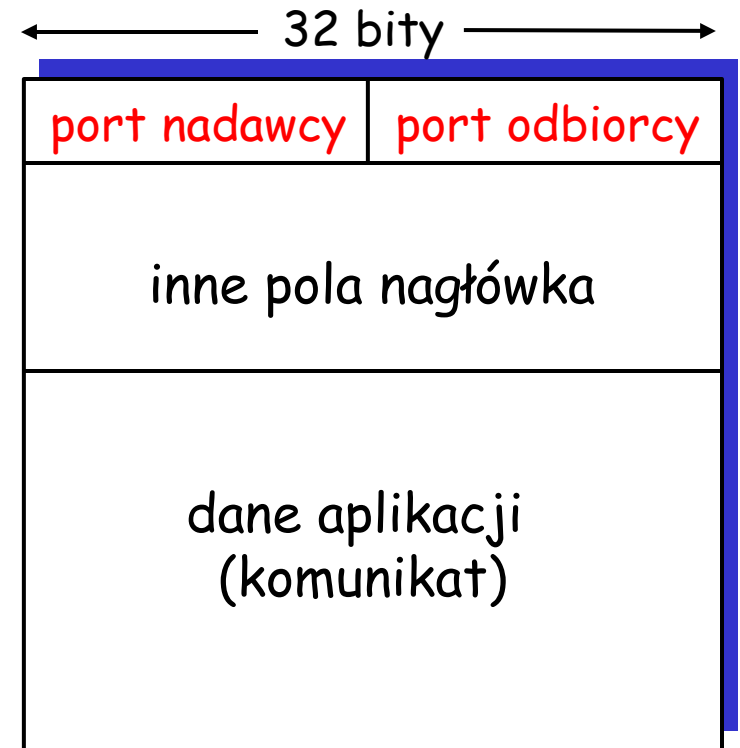
zbieranie danych z wielu gniazd, dodanie nagłówka (używanego później przy demultipleksacji)

■ = gniazdo ○ = proces

Jak działa demultipleksacja

- **host otrzymuje pakiety IP**
 - każdy pakiet ma adres IP nadawcy, adres IP odbiorcy
 - każdy pakiet zawiera jeden segment warstwy transportu
 - każdy segment ma port nadawcy i odbiorcy (pamiętać: powszechnie znane numery portów dla określonych aplikacji)
- **host używa adresu IP i portu żeby skierować segment do odpowiedniego gniazda**

format segmentu TCP/UDP

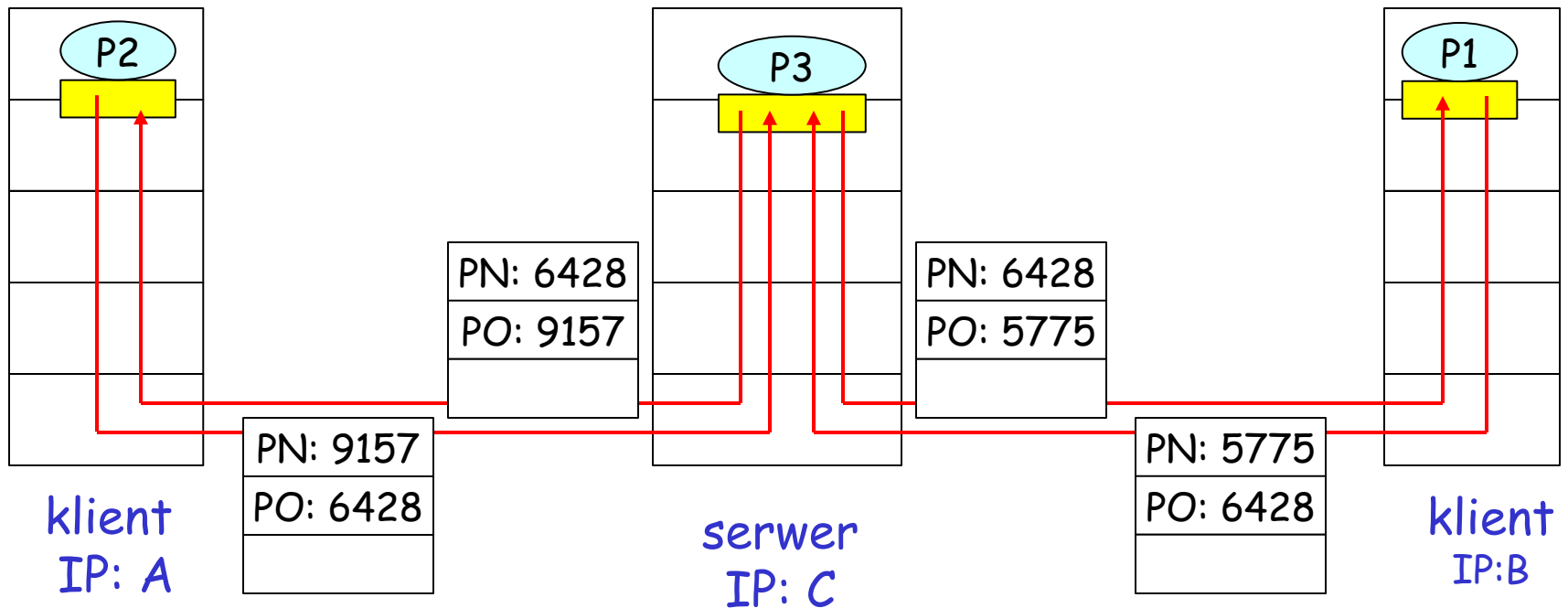
Demultipleksacja bezpołączeniowa

- Gniazda są tworzone przez podanie numeru portu:

```
DatagramSocket mojeGniazdo1 =  
    new DatagramSocket(99111);  
DatagramSocket mojeGniazdo2 =  
    new DatagramSocket(99222);
```
- Gniazdo UDP jest identyfikowane przez parę:
(adres IP odbiorcy, port odbiorcy)
- Kiedy host otrzymuje segment UDP:
 - sprawdza port odbiorcy w segmencie
 - kieruje segment UDP do gniazda z odpowiednim numerem portu
- Datagramy IP z różnymi adresami IP lub portami nadawcy są kierowane do tego samego gniazda

Demultipleksacja bezpołączeniowa (c.d.)

```
DatagramSocket gniazdoSerwera = new DatagramSocket(6428);
```

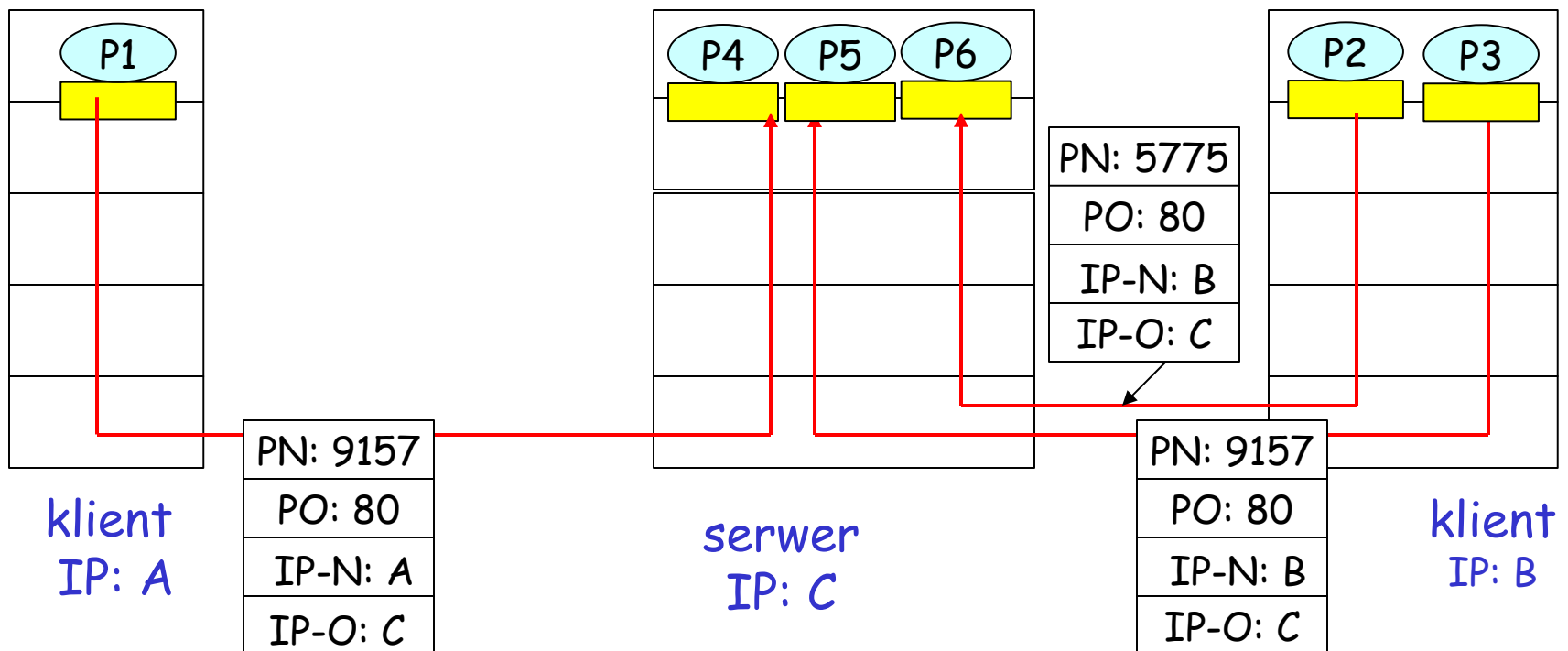

Port nadawcy (PN) jest „adresem zwrotnym”.

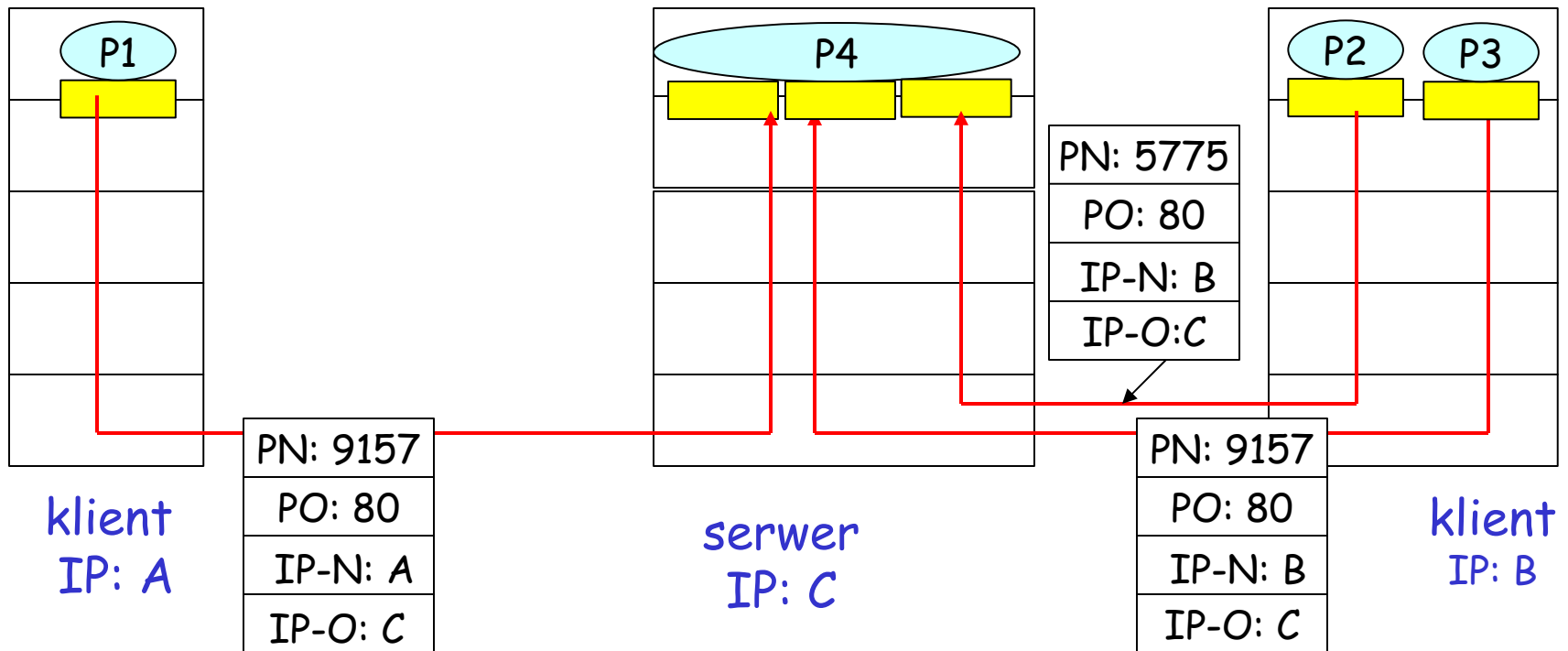
Demultipleksacja połączeniowa

- Gniazdo TCP jest określane przez cztery wartości:
 - adres IP nadawcy
 - port nadawcy
 - adres IP odbiorcy
 - port odbiorcy
- Host odbierający używa wszystkich 4 wartości, żeby skierować segment do właściwego gniazda
- Uwaga: host sprawdza także 5 wartość: **protokół**
- Host serwera może obsługiwać wiele gniazd TCP jednocześnie:
 - każde gniazdo ma inne 4 wartości
- Serwery WWW mają oddzielne gniazda dla każdego klienta
 - HTTP z nietrwałymi połączeniami wymaga oddzielnego gniazda dla każdego żądania

Demultipleksacja połączeniowa (c.d)

Demultipleksacja połączeniowa i serwer wielowątkowy

Porty komunikacyjne

- ❑ Numer przydzielony przez system: 0
 - po wywołaniu bind system wybiera numer portu 1024-5000 (znaleźć go można po wywołaniu getsockname())
- ❑ Porty zarezerwowane: 1-1023
 - Porty dobrze znane: 1-255 (/etc/services)
 - Porty zwyczajowo zarezerwowane dla Unixa BSD: 256-511
 - Przydzielane przez rresvport: 512-1023
- ❑ Porty wolne 1024-65535

Mapa wykładu

- Usługi warstwy transportu
- Multipleksacja i demultipleksacja
- **Transport bezpołączeniowy: UDP**
- Zasady niezawodnej komunikacji danych
- Transport połączeniowy: TCP
 - struktura segmentu
 - niezawodna komunikacja
 - kontrola przepływu
 - zarządzanie połączeniem
- Mechanizmy kontroli przeciążenia
- Kontrola przeciążenia w TCP

UDP: User Datagram Protocol [RFC 768]

- ❑ "bez bajerów", "odchudzony" protokół transportowy Internetu
- ❑ usługa typu "best effort", segmenty UDP mogą zostać:
 - zgubione
 - dostarczone do aplikacji w zmienionej kolejności
- ❑ *bezpółłączeniowy*:
 - nie ma inicjalizacji między nadawcą i odbiorcą UDP
 - każdy segment UDP jest obsługiwany niezależnie od innych

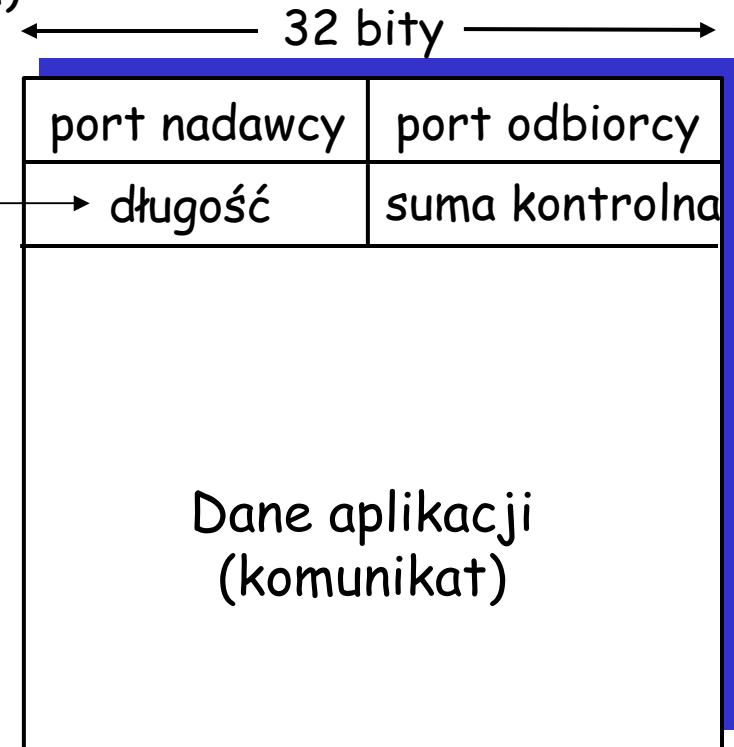
Czemu istnieje UDP?

- ❑ nie ma inicjalizacji połączenia (co może zwiększać opóźnienie)
- ❑ prosty: nie ma stanu połączenia u nadawcy ani odbiorcy
- ❑ mały nagłówek segmentu
- ❑ nie ma kontroli przeciążenia: UDP może stać dane tak szybko, jak chce

Więcej o UDP

- Często używane do komunikacji strumieniowej
 - tolerującej straty
 - wrażliwej na opóźnienia
- Inne zastosowania UDP
 - DNS
 - SNMP
- niezawodna komunikacja po UDP: dodać niezawodność w warstwie aplikacji
 - Praca domowa

Długość segmentu
UDP w bajtach
(z nagłówkiem)

Format segmentu UDP

Suma kontrolna UDP

Cel: odkrycie „błędów” (n.p., odwróconych bitów) w przesłanym segmencie

Nadawca:

- traktuje zawartość segmentu jako ciąg 16-bitowych liczb całkowitych
- suma kontrolna: dodawanie (i potem negacja sumy) zawartości segmentu
- nadawca wpisuje wartość sumy kontrolnej do odpowiedniego pola nagłówka UDP

Odbiorca:

- oblicza sumę kontrolną odebranego segmentu
- sprawdza, czy obliczona suma kontrolna jest równa tej, która jest w nagłówku:
 - NIE - wykryto błąd
 - TAK - Nie wykryto błędu.
Ale może błąd jest i tak?
Wrócimy do tego

Przykład sumy kontrolnej

□ Uwaga

- Dodając liczby, reszta z dodawania najbardziej znaczących bitów musi zostać dodana do wyniku (zawinięta, przeniesiona na początek)

□ Przykład: suma kontrolna dwóch liczb 16-bitowych

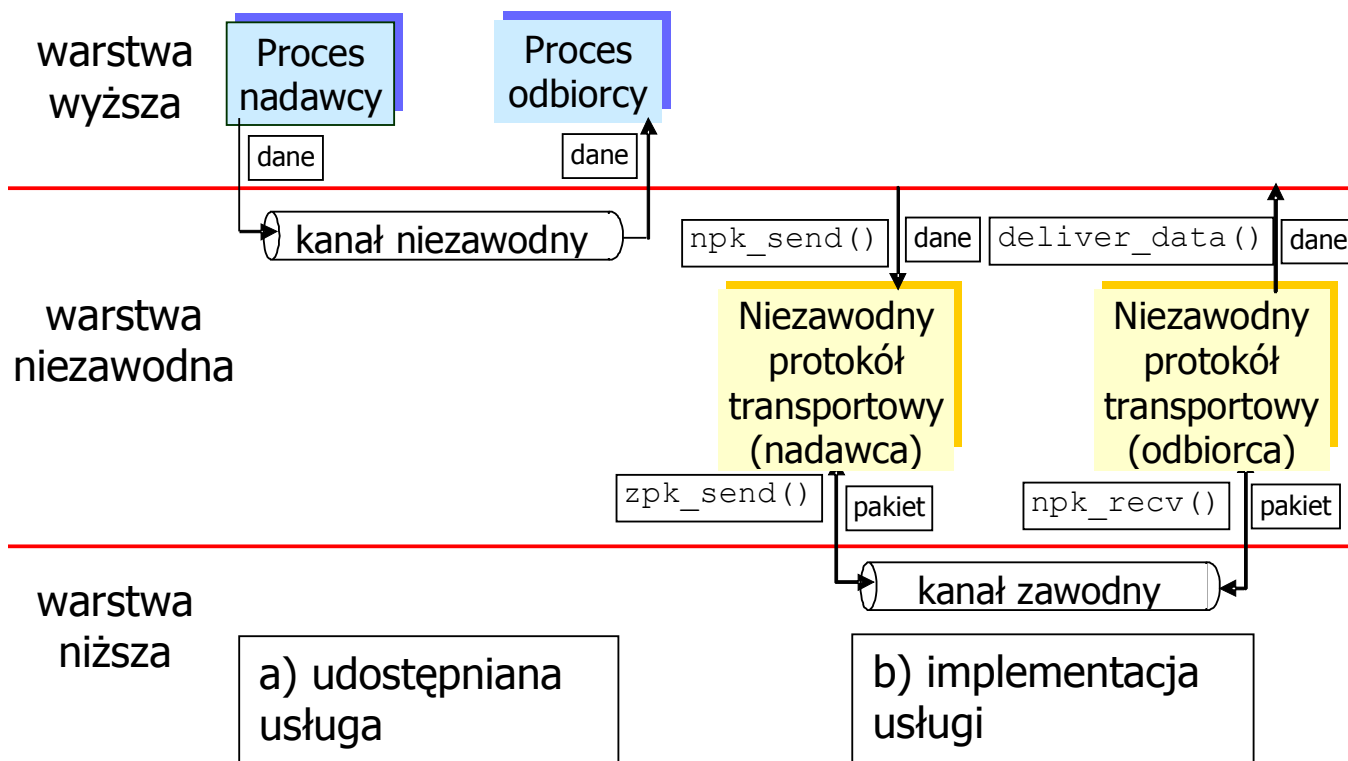
		1	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0
		1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
		<hr/>															
zawinięcie	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
		<hr/>															
suma		1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0
suma kontrolna		0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1

Mapa wykładu

- Usługi warstwy transportu
- Multipleksacja i demultipleksacja
- Transport bezpołączeniowy: UDP
- Zasady niezawodnej komunikacji danych
- Transport połączeniowy: TCP
 - struktura segmentu
 - niezawodna komunikacja
 - kontrola przepływu
 - zarządzanie połączeniem
- Mechanizmy kontroli przeciążenia
- Kontrola przeciążenia w TCP

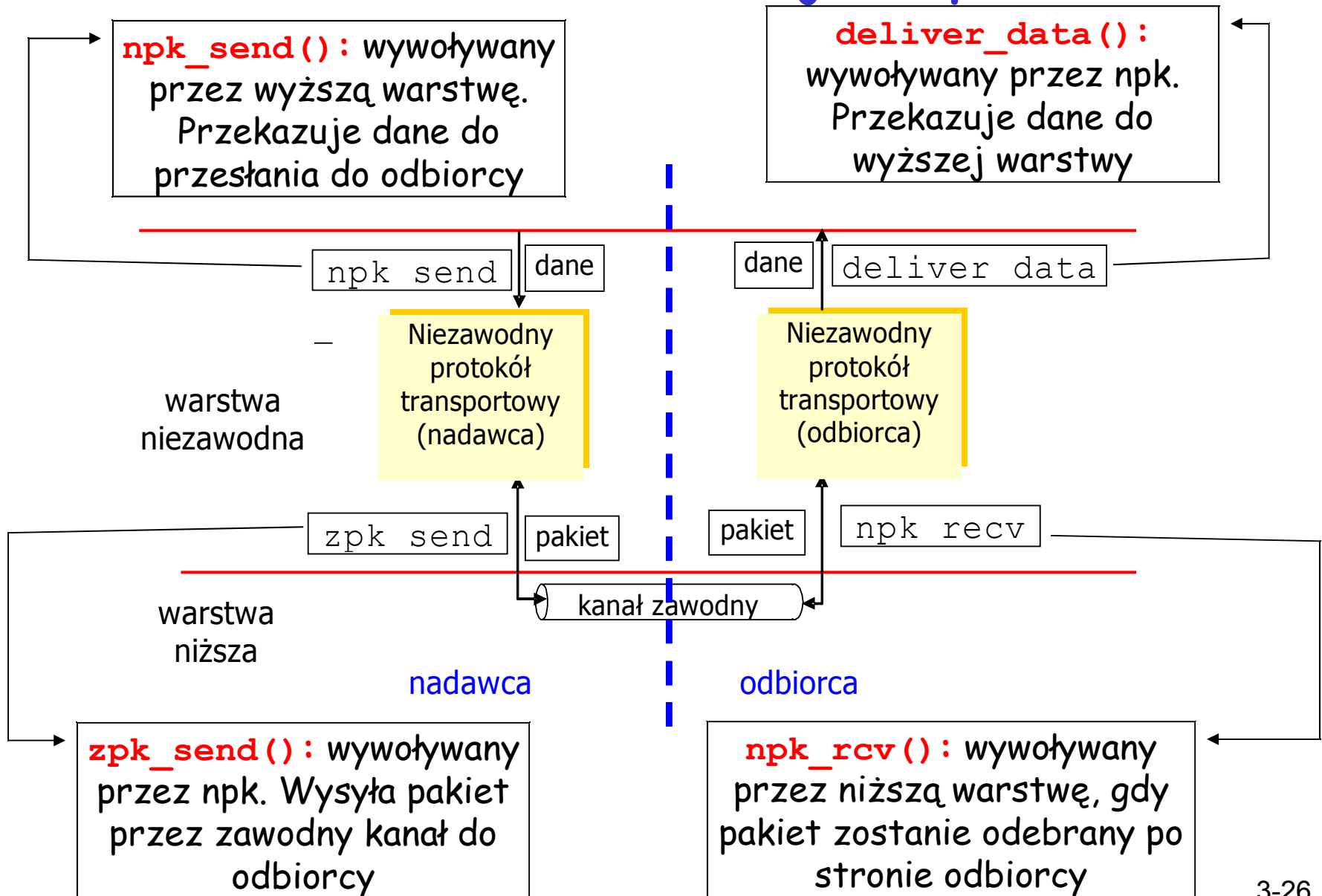
Zasady niezawodnej komunikacji danych

- ❑ Ważne w warstwie aplikacji, transportu i łącza
- ❑ Jeden z najważniejszych tematów w dziedzinie sieci!

- ❑ charakterystyka zawodnego kanału określa złożoność niezawodnego protokołu komunikacji (*npk*)

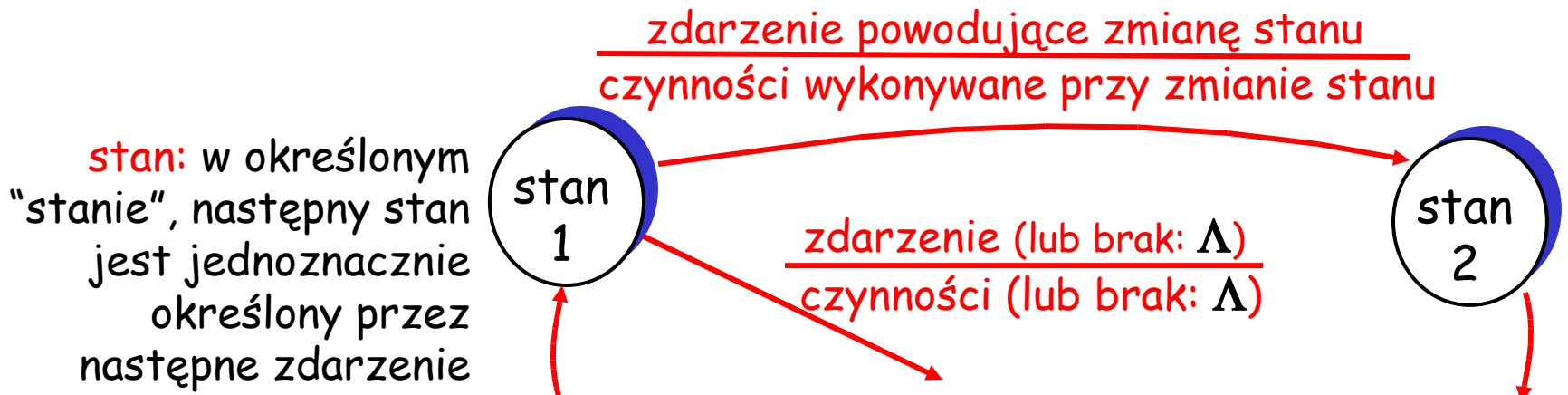
Niezawodna komunikacja (npk)

Niezawodna komunikacja: początki

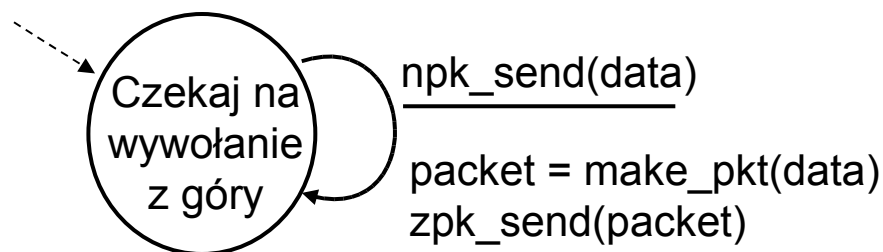
Co zrobimy:

- stopniowo zaprojektujemy nadawcę i odbiorcę niezawodnego protokołu komunikacji (npk)
- komunikacja danych tylko w jedną stronę
 - ale dane kontrolne w obie strony!
- użyjemy automatów skończonych (AS) do specyfikacji nadawcy, odbiorcy

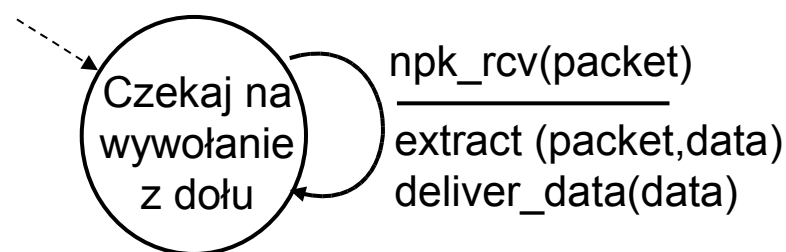

Npk1.0: niezawodna komunikacja przez niezawodny kanał

- używany kanał jest w pełni niezawodny
 - nie ma błędów bitowych
 - pakiety nie są tracone
- oddzielne AS dla nadawcy, odbiorcy:
 - nadawca wysyła dane przez kanał
 - odbiorca odbiera dane z kanału

nadawca

odbiorca

Npk2.0: kanal z błędami bitowymi

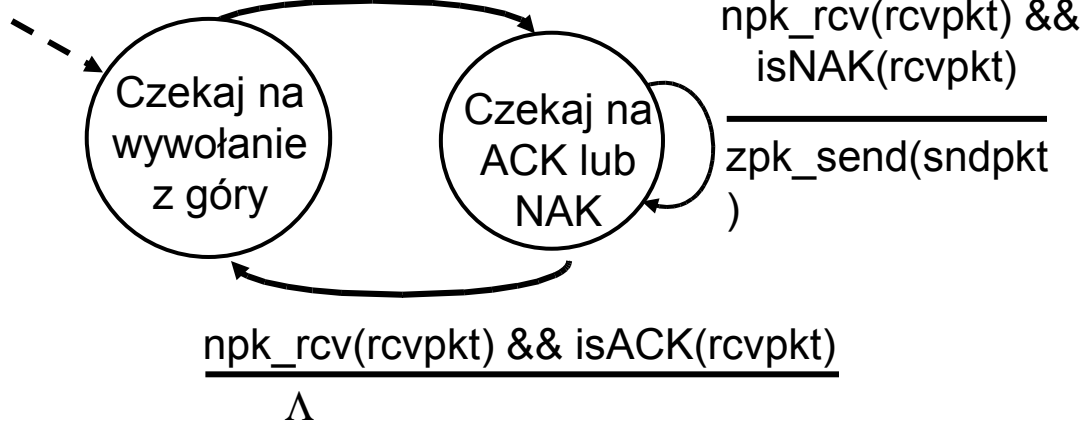
- ❑ kanał może zmieniać bity w pakiecie
 - suma kontrolna pozwala rozpoznać błędy bitowe
- ❑ *pytanie*: jak naprawić błąd:
 - *potwierdzenia (ang. acknowledgement, ACKs)*: odbiorca zawiadamia nadawcę, że pakiet jest dotarł bez błędu
 - *negatywne potwierdzenia (NAKs)*: odbiorca zawiadamia nadawcę, że pakiet ma błędy
 - nadawca retransmituje pakiet po otrzymaniu NAK
- ❑ nowe mechanizmy w npk2 . 0:
 - rozpoznawanie błędów
 - informacja zwrotna od odbiorcy: komunikaty kontrolne (ACK,NAK) odbiorca->nadawca

npk2.0: specyfikacja AS

npk_send(data)

snkpkt = make_pkt(data, checksum)

zpk_send(sndpkt)

nadawca

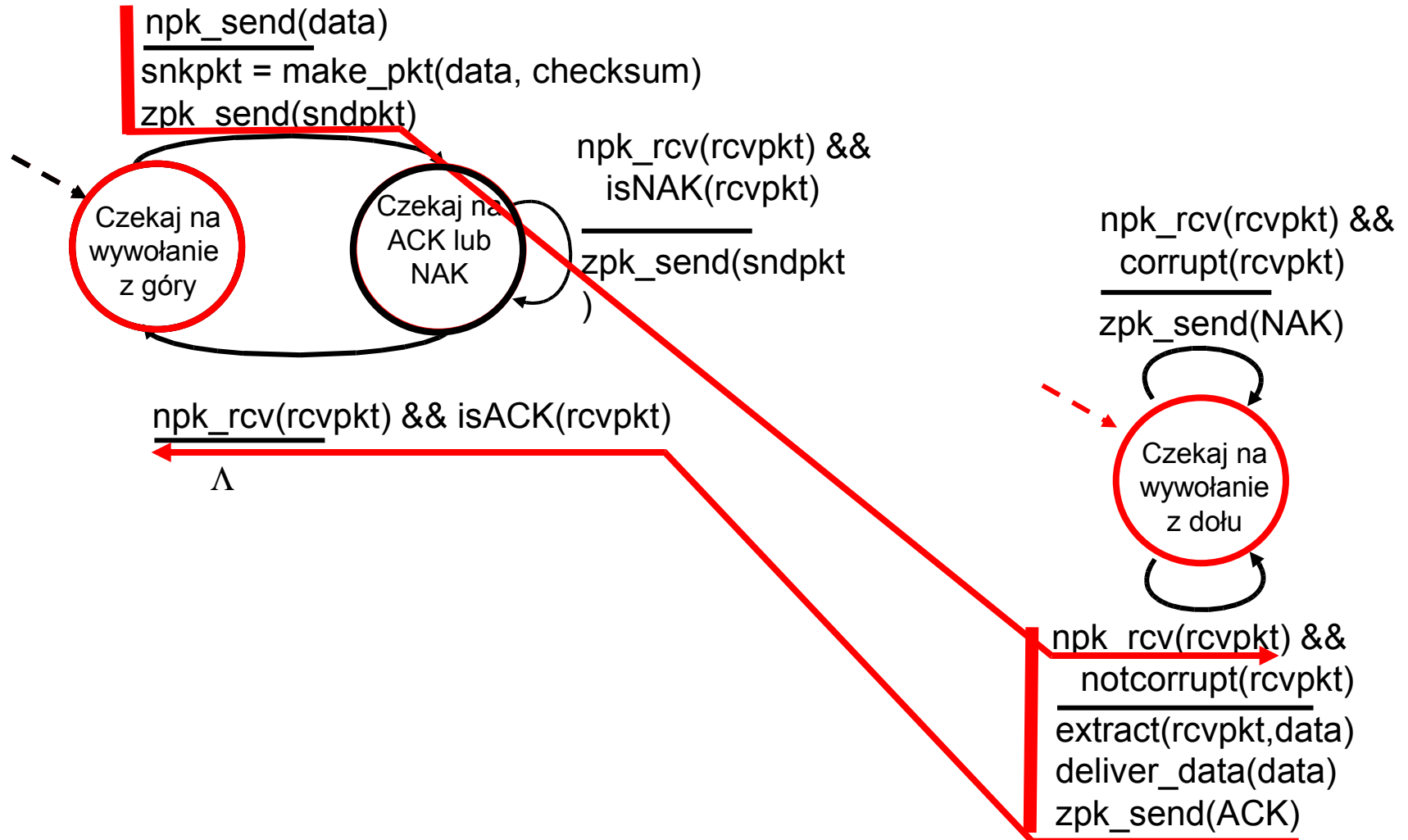
odbiorca

npk_rcv(rcvpkt) && corrupt(rcvpkt)
zpk_send(NAK)

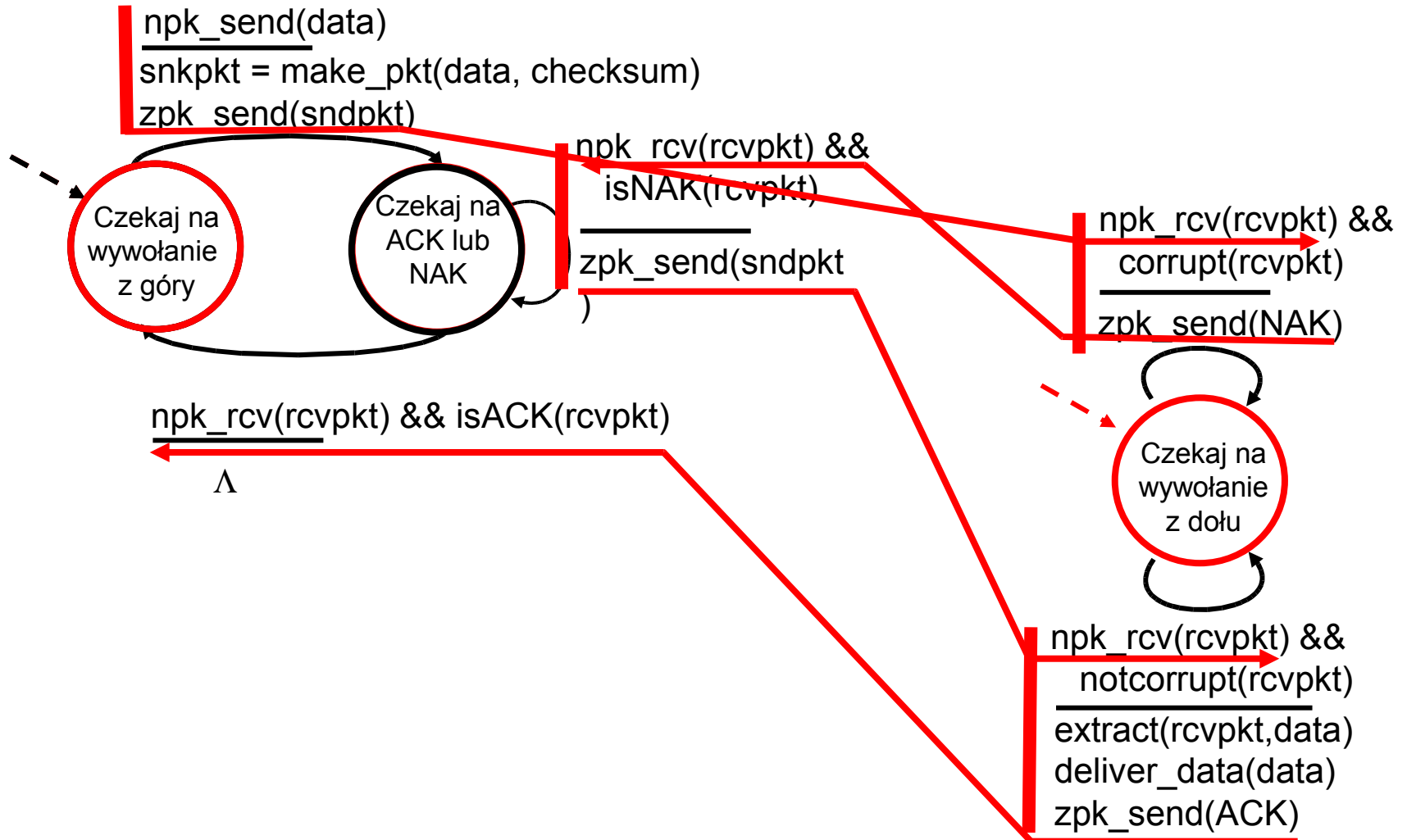

npk_rcv(rcvpkt) && notcorrupt(rcvpkt)
extract(rcvpkt,data)
deliver_data(data)
zpk_send(ACK)

npk2.0: działanie bez błędów

npk2.0: działanie z błędami

npk2.0 ma fatalny błąd!

Co się stanie, gdy ACK/NAK będzie miał błąd?

- nadawca nie wie, co się stało u odbiorcy!
- nie można po prostu zawsze retransmitować: możliwe jest wysłanie pakietu podwójnie (duplikatu).

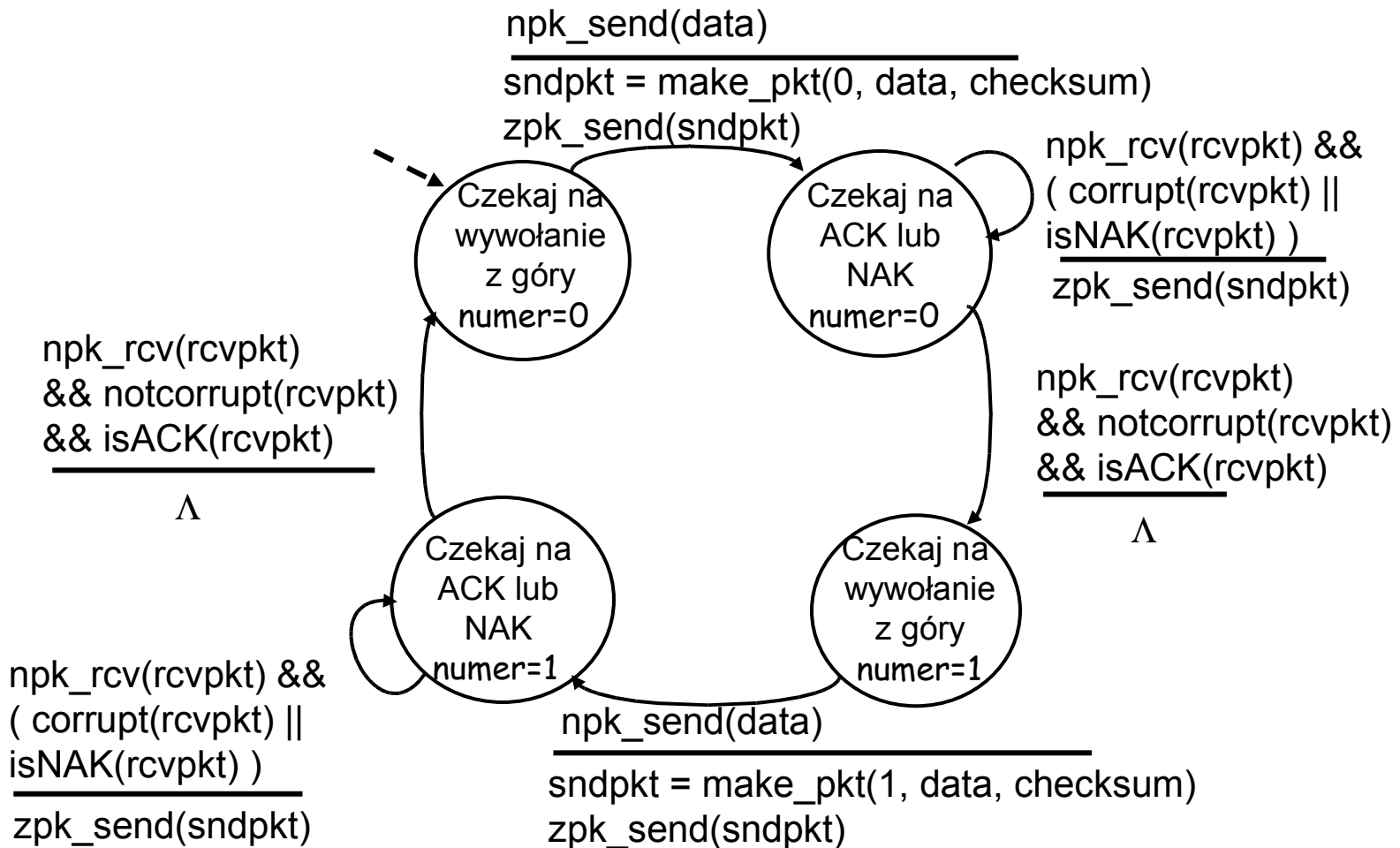
Obsługa duplikatów:

- nadawca dodaje *numer sekwencyjny* do każdego pakietu
- nadawca retransmituje aktualny pakiet, jeśli ACK/NAK ma błąd
- odbiorca wyrzuca (nie przekazuje wyżej) zduplikowane pakiety

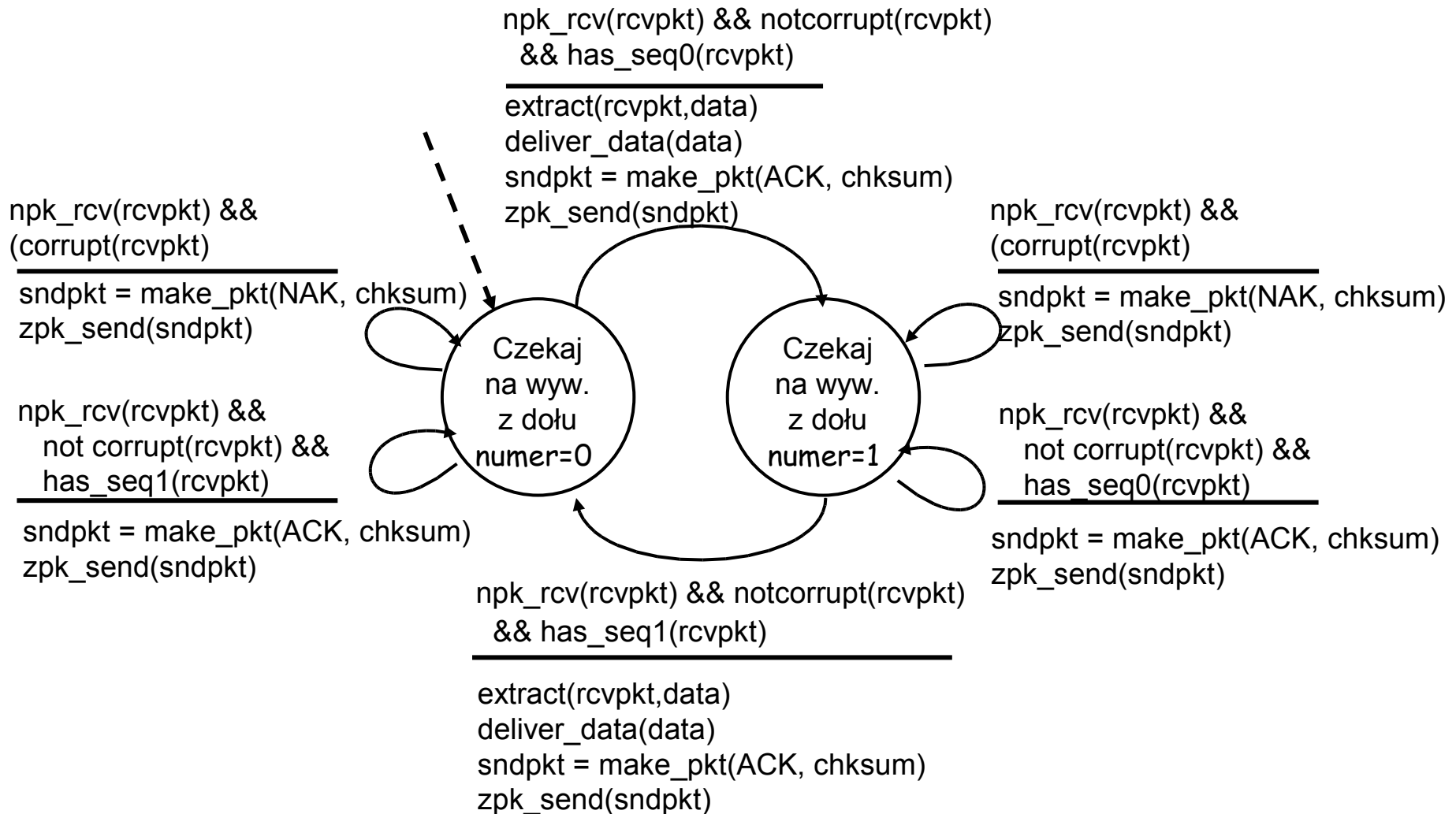
wstrzymaj i czekaj

Nadawca wysyła jeden pakiet, potem czeka na odpowiedź odbiorcy

npk2.1: nadawca, obsługuje błędne ACK/NAK

npk2.1: odbiorca, obsługuje błędne ACK/NAK

npk2.1: dyskusja

Nadawca:

- ❑ Dodaje numer sekwencyjny do pakietu
- ❑ Dwa numery (0,1) wystarczą. Dlaczego?
- ❑ musi sprawdzać, czy ACK/NAK jest poprawny
- ❑ dwa razy więcej stanów (niż w npk2.0)
 - stan musi "pamiętać" aktualny numer sekwencyjny (0 lub 1)

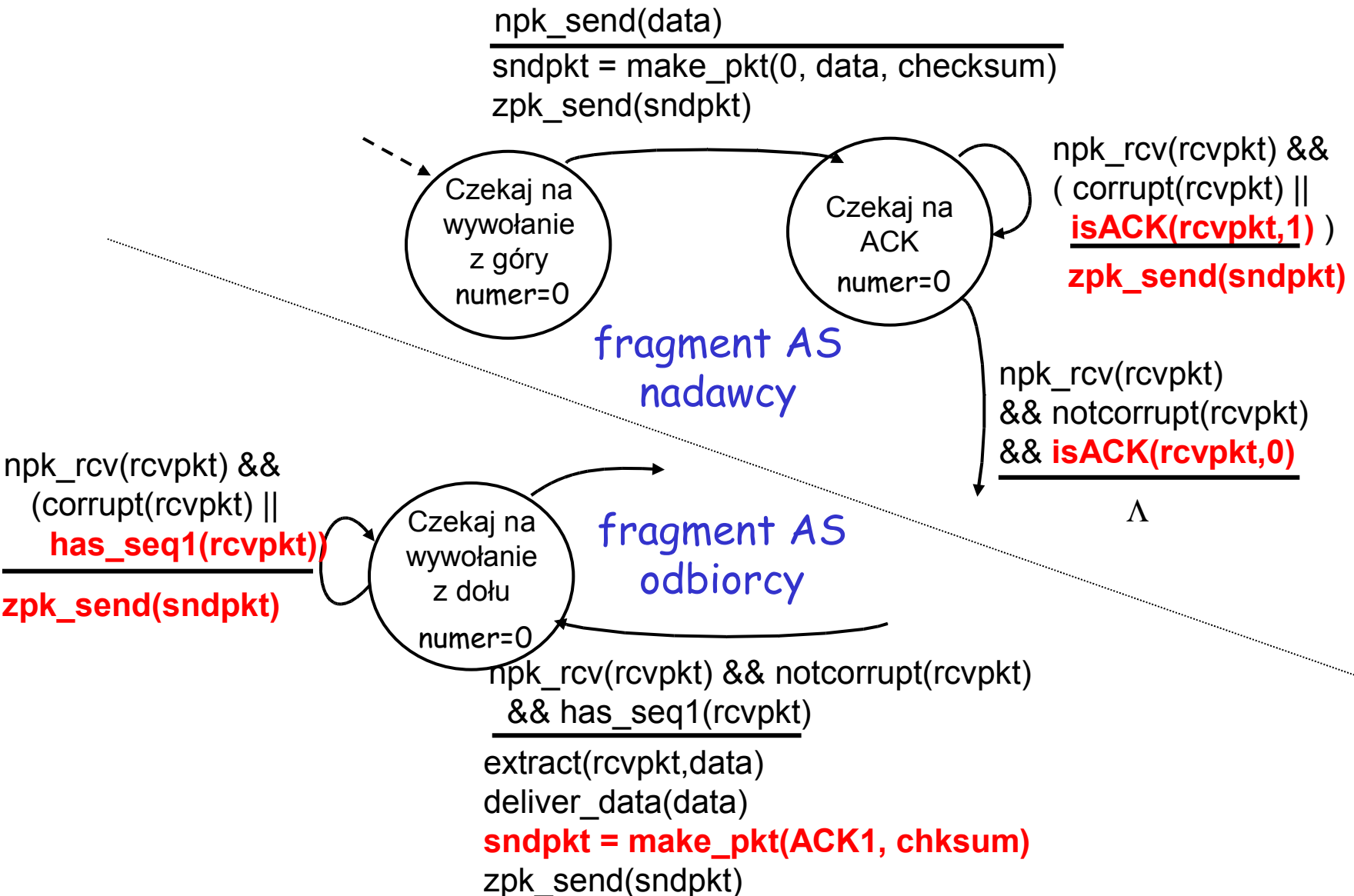
Odbiorca:

- ❑ musi sprawdzać, czy odebrany pakiet jest duplikatem
 - stan wskazuje, czy oczekuje numeru sekwencyjnego 0, czy 1
- ❑ uwaga: odbiorca może *nie wiedzieć* czy ostatni ACK/NAK został poprawnie odebrany przez nadawcę

npk2.2: protokół bez negatywnych potwierdzeń (NAK)

- ❑ ta sama funkcjonalność co w npk2.1, używając tylko zwykłych potwierdzeń (ACK)
- ❑ zamiast NAK, odbiorca wysyła ACK za ostatni poprawnie odebrany pakiet
 - odbiorca musi *dodać* numer sekwencyjny pakietu, który jest potwierdzany
- ❑ powtórne ACK u nadawcy powoduje tę samą czynność co NAK: *retransmisję ostatnio wysłanego pakietu*

npk2.2: fragmenty nadawcy, odbiorcy

npk3.0: kanał z błędami oraz stratami

Nowe założenie:

używany kanał może gubić pakiety (z danymi lub ACK)

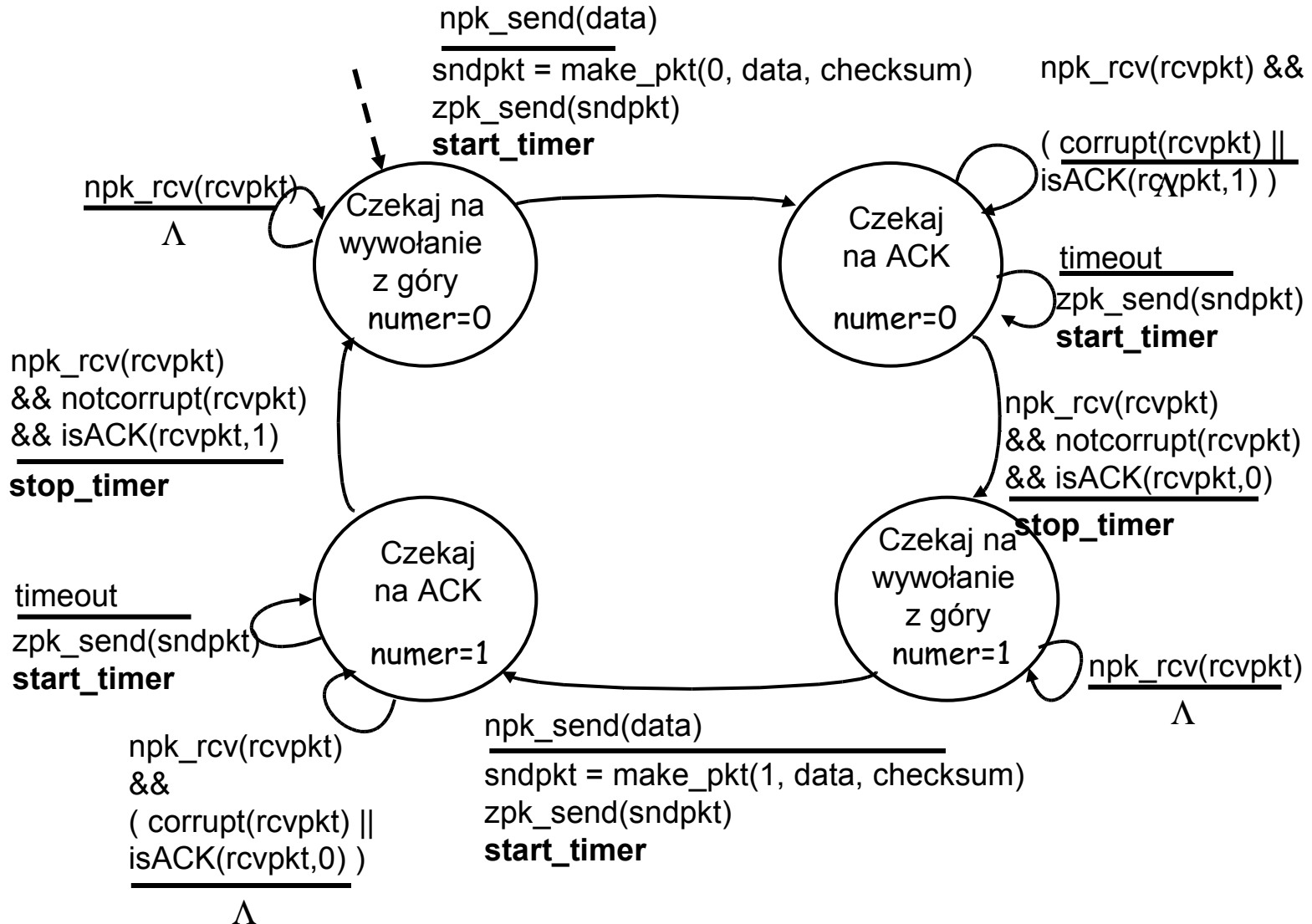
- suma kontrolna, numery sekwencyjne, potwierdzenia, retransmisje będą pomocne, ale nie wystarczają

Podjęcie: nadawca czeka

przez "rozsądny" czas na potwierdzenie ACK

- retransmituje, jeśli nie otrzyma ACK w tym czasie
- jeśli pakiet (lub ACK) jest tylko opóźniony, ale nie stracony:
 - retransmisja będzie duplikatem, ale za pomocą numerów sekwencyjnych już to obsługujemy
 - odbiorca musi określić numer sekwencyjny pakietu, który jest potwierdzany
- wymagany jest licznik czasu

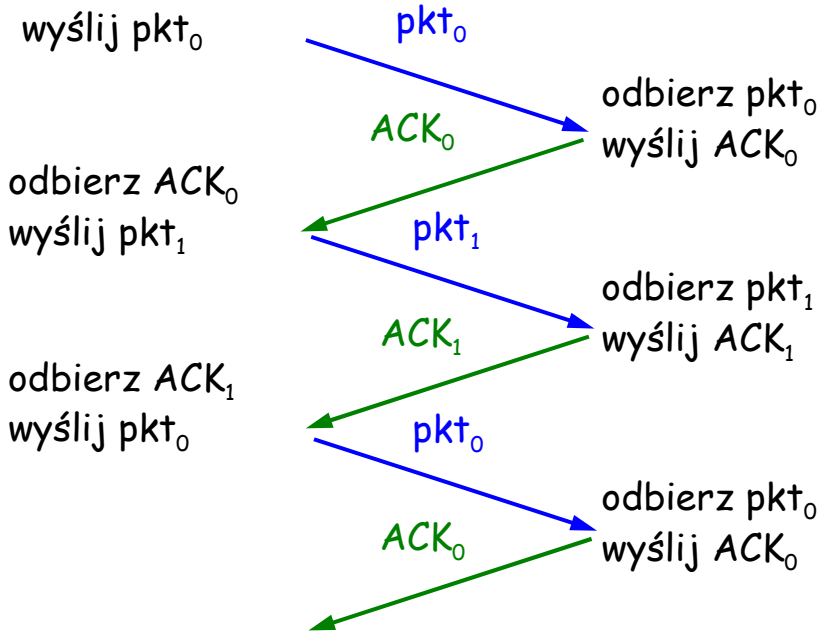
npk3.0 nadawca

npk3.0 w działaniu

nadawca

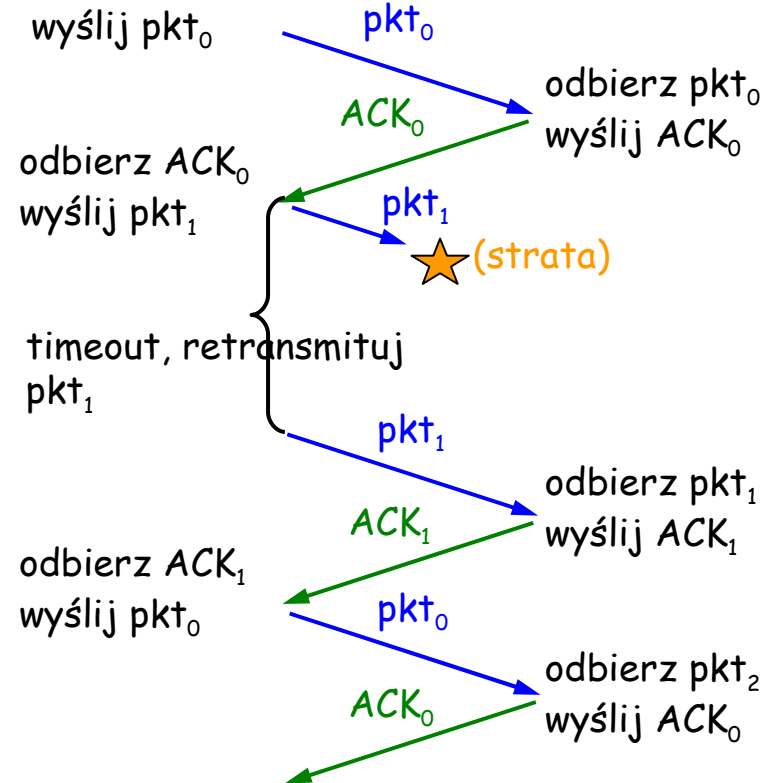
odbiorca

działanie bez strat

nadawca

odbiorca

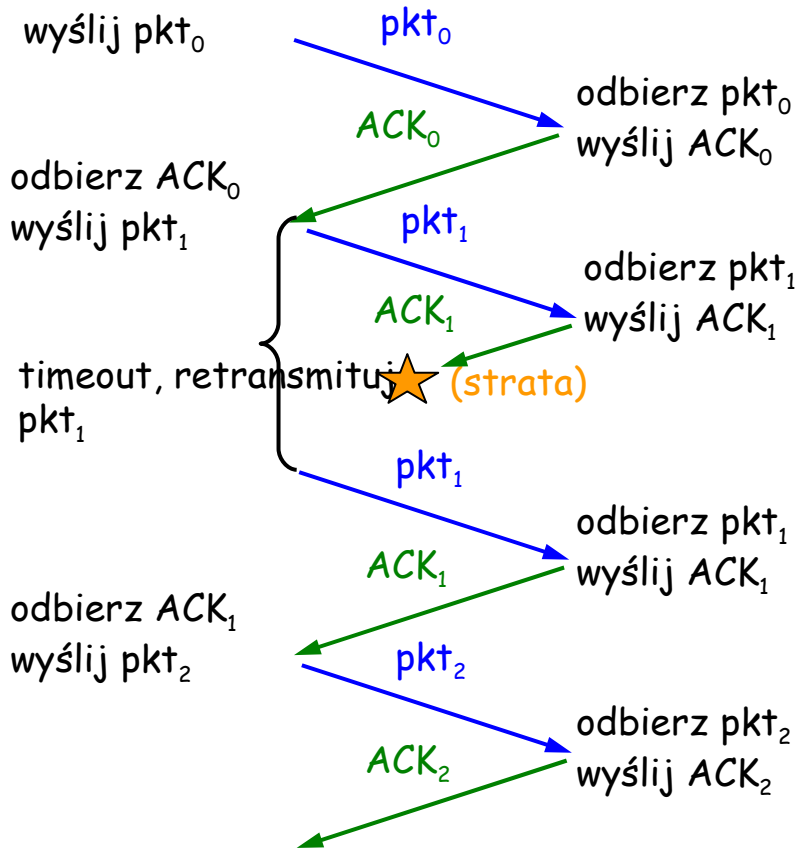

działanie ze stratą pakietu

npk3.0 w działaniu

nadawca

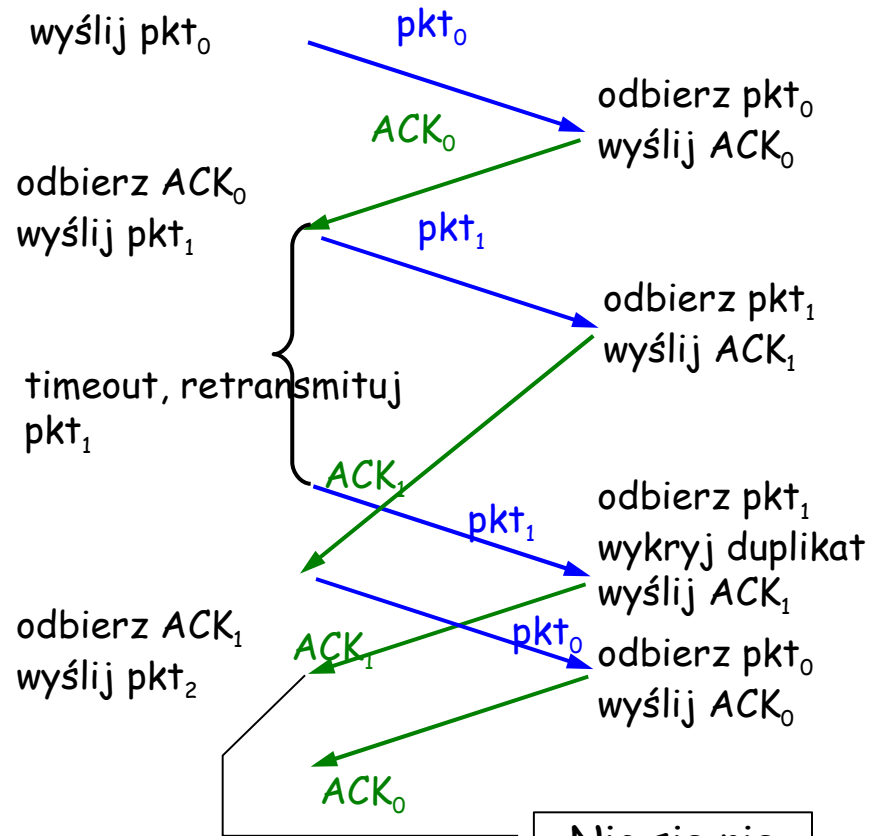
odbiorca

działanie ze stratą ACK

nadawca

odbiorca

za wczesny timeout

Nic się nie dzieje!

Wydajność npk3.0

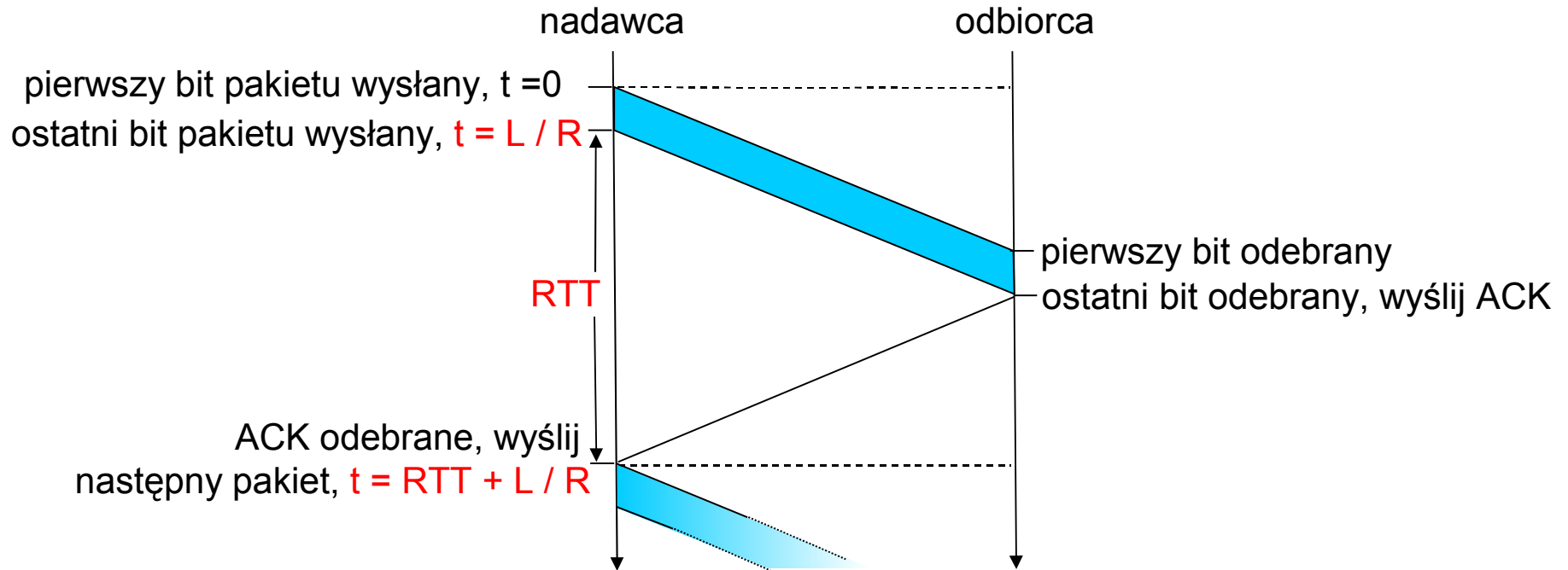
- npk3.0 działa, ale wydajność ma bardzo kiepską
- przykład: link 1 Gb/s, opóźnienie k-k 15 ms, pakiet 1KB:

$$T_{\text{transmisji}} = \frac{L \text{ (rozmiar pakietu w b)}}{R \text{ (przepustowość, b/s)}} = \frac{8\text{kb/pkt}}{10^9 \text{ b/s}} = 8 \text{ mikros.}$$

$$W_{\text{nadawcy}} = \frac{L/R}{RTT + L/R} = \frac{.008}{30.008} = 0.00027$$

- W_{nadawcy} : **wykorzystanie** - procent czasu, w jakim nadawca nadaje
- pakiet rozmiaru 1KB co 30 ms -> przepustowość 33kB/s przez łącze 1 Gb/s
- protokół ogranicza wykorzystanie fizycznych zasobów łącza!

npk3.0: działanie wyślij i czekaj

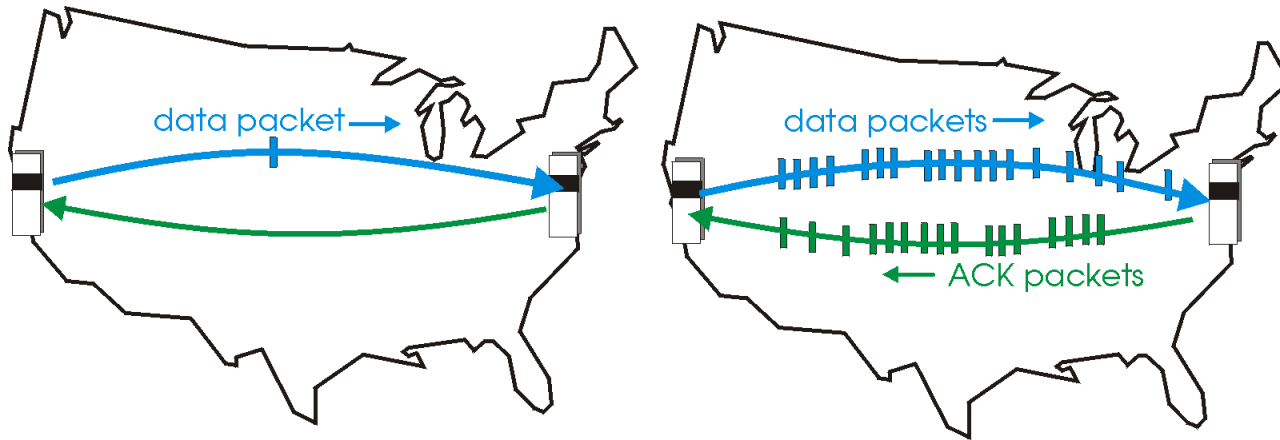

$$W_{\text{nadawcy}} = \frac{L/R}{RTT + L/R} = \frac{.008}{30.008} = 0.00027$$

Protokoły "wysyłające grupowo"

Wysyłanie grupowe: nadawca wysyła wiele pakietów bez czekania na potwierdzenie

- trzeba zwiększyć zakres numerów sekwencyjnych
- trzeba mieć bufor u nadawcy i/lub odbiorcy

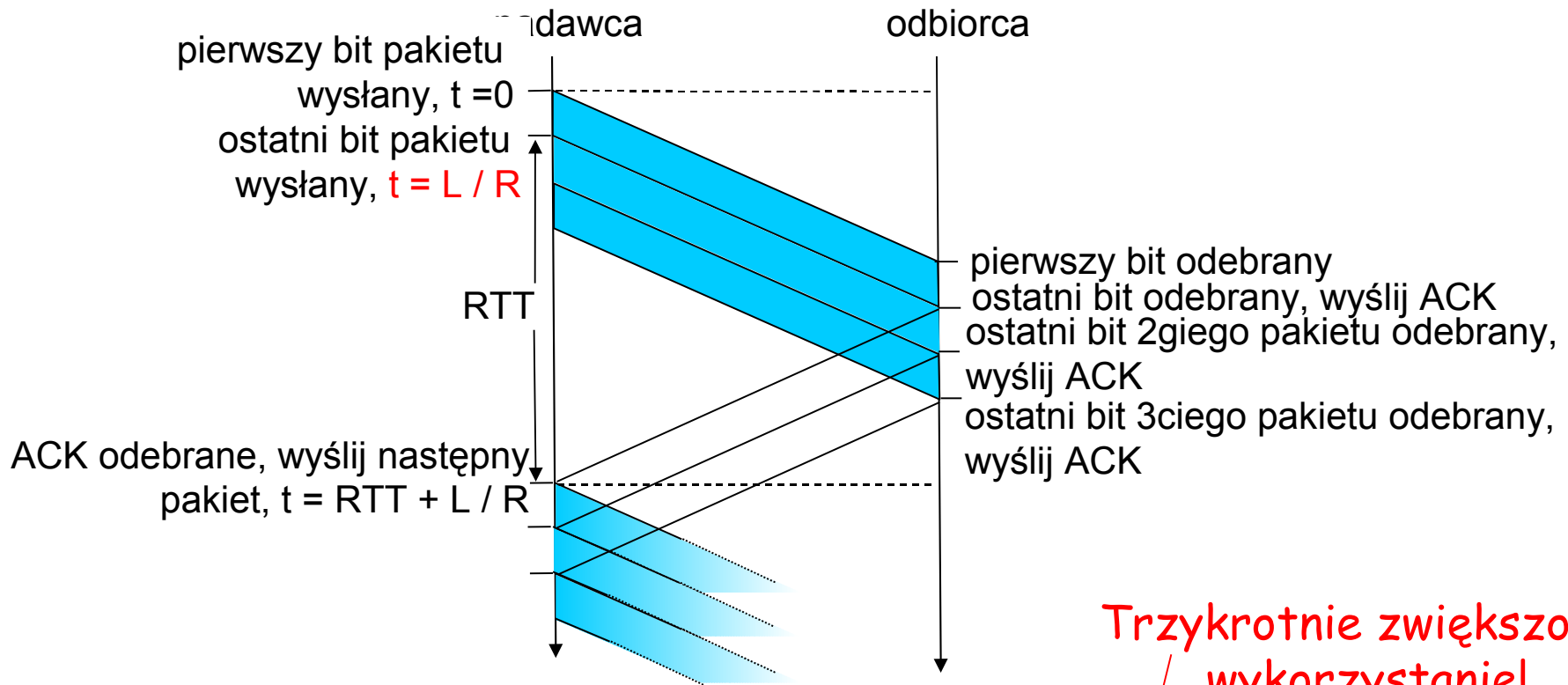

(a) a stop-and-wait protocol in operation

(b) a pipelined protocol in operation

- Dwa podstawowe rodzaje protokołów wysyłania grupowego: *wrót o N*, *selektywne powtarzanie*

Wysyłanie grupowe: zwiększone wykorzystanie

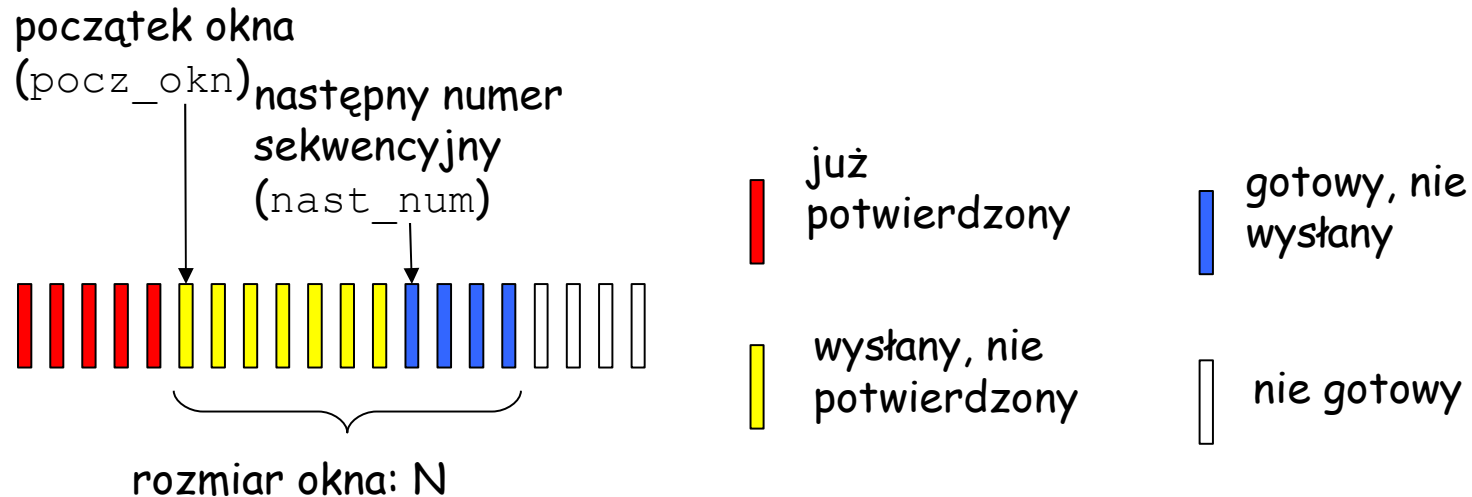
Trzykrotnie zwiększone wykorzystanie!

$$W_{\text{nadawcy}} = \frac{3 * L / R}{RTT + L / R} = \frac{.024}{30.008} = 0.0008$$

Wróć o N (WN)

Nadawca:

- k bitów na numer sekwencyjny w nagłówku pakietu
- wysyła "okno" co najwyżej N kolejnych, niepotwierdzonych pakietów

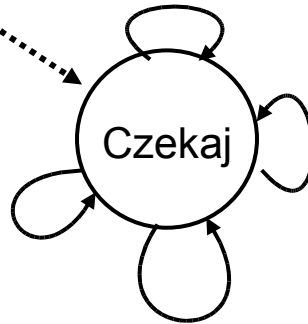
- ACK(n): potwierdza wszystkie pakiety aż do (i łącznie z) pakietem o numerze sekwencyjnym n - "skumulowany ACK"
 - może otrzymywać duplikaty potwierdzeń (patrz odbiorca)
- potrzebny jest zegar - jeden dla całego okna
- *timeout*: retransmisja wszystkich niepotwierdzonych pakietów w oknie, czyli od `pocz_okn` do `nast_num`

WN: rozszerzony AS nadawcy

```
npk_send(dane)  
if (nast_num < pocz_okn+N)  
{  
    sndpkt[nast_num] = make_pkt(nast_num, dane, suma_kontr)  
    zpk_send(sndpkt[nast_num])  
    if (pocz_okn == nast_num)  
        start_timer  
    nast_num++  
}  
else  
    refuse_data(dane)
```

Λ
pocz_okn=1
nast_num=1

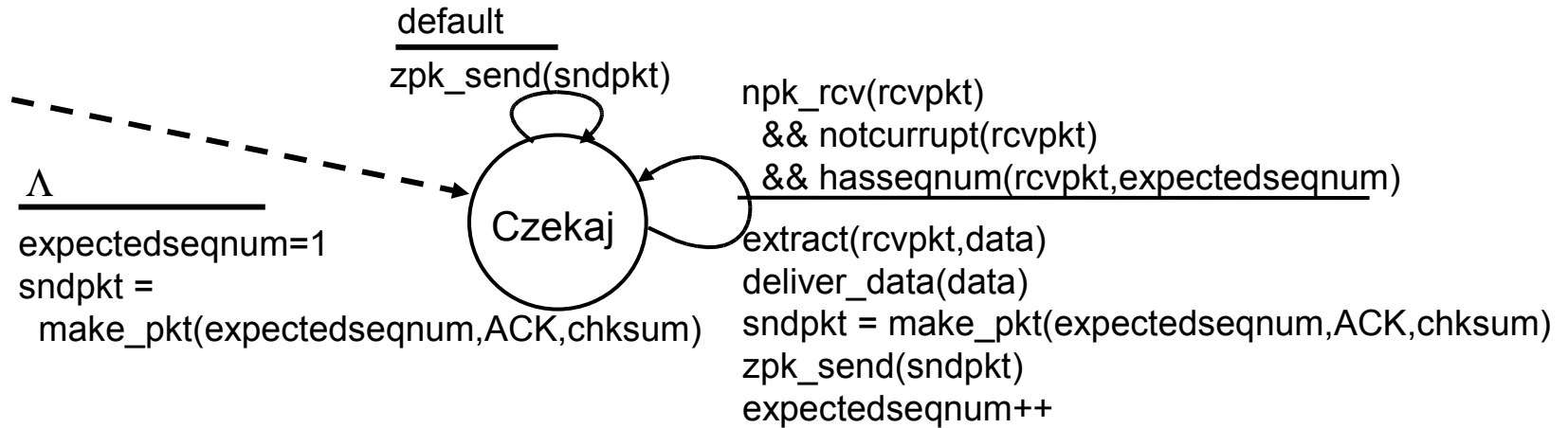
npk_rcv(rcvpkt)
&& corrupt(rcvpkt)

timeout
start_timer
zpk_send(sndpkt[pocz_okn])
zpk_send(sndpkt[pocz_okn+1])
...
zpk_send(sndpkt[nast_num-1])

npk_rcv(rcvpkt) &&
notcorrupt(rcvpkt)
pocz_okn = numer_ACK(rcvpkt) + 1
If (pocz_okn == nast_num)
 stop_timer
else
 start_timer

WN: rozszerzony AS odbiorcy

tylko ACK: zawsze wysyła ACK dla ostatniego poprawnie odebranego pakietu spośród pakietów odebranych *w kolejności*

- może generować zduplikowane ACK
- trzeba pamiętać tylko `expectedseqnum`
- pakiety nie w kolejności:
 - są wyrzucane -> **nie ma buforowania u odbiorcy!**
 - Wysłane jest ponownie ACK z numerem sekwencyjnym ostatniego pakietu odebranego w kolejności

WN w działaniu

N = 4

